

SPORIREA CONTRIBUȚIEI COMUNITĂȚII ȘTIINȚIFICE LA DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII BAZATE PE CUNOAȘTERE

*Acad. Gheorghe Duca,
președinte al A.Ș.M.*

Acad. Gh. Duca makes a summary of his activity as President of the Academy of Sciences of Moldova, from 5th of February 2004 till present.

As a candidate to the second mandate for the presidency of ASM he proposes as a main goal to increase the contribution of the scientific community from Moldova to the development of knowledge based society.

Constatarea pertinentă a faptului că situația deplorabilă în care se afla la începutul anului 2004 Academia de Științe a Moldovei, știința în general, ține ireversibil de domeniul istoriei, trezește sentimente de o deosebită satisfacție sufletească.

Grație eforturilor depuse de comunitatea științifică a țării, datorită susținerii, care i-a fost acordată conducerii Academiei, inclusiv și mie personal în calitate de președinte, în patru ani am pus temelia revitalizării sferei științei pe principii noi, cu aspirație europeană, racordate la tendințele mondiale de dezvoltare a sferei științei și inovării.

În cele ce urmează, mai întâi voi puncta succint **PRINCIPALELE REALIZĂRI ALE PROGRAMULUI PE CARE ÎL PROPUSESEM LA 5 FEBRUARIE 2004** pentru următorii patru ani în calitate de candidat la funcția de președinte al A.Ș.M.

La compartimentul **Propunerea unor căi de revitalizare a Academiei de Științe a Moldovei:**

A fost elaborat și adoptat Codul cu privire la știință și inovare. Prin acest act legislativ, inițiat de președintele statului Vladimir Voronin, s-a finalizat discuția pe tema: are țara nevoie de Academie sau nu? Prin Articolul 71 și 72 s-a dat un răspuns

afirmativ. Academia de Științe este unica instituție publică de interes național în sfera științei și inovării, fiind coordonator plenipotențiar al activității științifice și de inovare, cel mai înalt for științific al țării și consultantul științific al autorităților publice ale Republicii Moldova. Ea își desfășoară activitatea în conformitate cu prevederile Constituției Republicii Moldova, Codului și ale altor acte legislative și normative, ale Acordului de parteneriat cu Guvernul și ale statutului său. Academiei de Științe i s-au delegat competențele Guvernului în sfera cercetării-dezvoltării, precum și rolul de coordonator în promovarea inovațiilor și transferului tehnologic. A avut loc optimizarea instituțiilor din sfera științei și inovării finanțate de la buget. A fost creată filiala Bălți a Academiei de Științe a Moldovei.

Un alt obiectiv propus a fost **Crearea condițiilor de activitate a membrilor și angajaților Academiei.**

Odată cu adoptarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova și încheierea Acordului de parteneriat din 2004 până în 2007 finanțarea sferei științei a crescut de la 69 mln. lei la 280 mln. lei.

Salariile și indemnizațiile angajaților din sfera științei și inovării au sporit de circa 4 ori. Recent, hotărârea Guvernului nr. 47 ne-a dezlegat mâinile pentru stimularea rezultatelor de performanță. Au crescut indemnizațiile care azi constituie: pentru doctori – 200 lei, doctori habilitați – 500 lei, membri corespondenți – 1000 lei, membri titulari – 1500 lei.

Au fost adoptate categoriile de cercetători. Pentru cei de performanță s-a introdus categoria de *consultant*, ce poate fi menținută până la o vârstă foarte înaintată.

Conform Codului, 20% din alocațiile bugetare sunt utilizate cu destinație specială la crearea condițiilor normale de lucru pentru toată comunitatea științifică din țară (reparația încăperilor, încălzire, apă, gaz, internet, procurarea echipamentului, etc.).

În ce privește obiectivul **Aprofundarea și extinderea cercetărilor fundamentale**, comunitatea științifică din țară a propus, iar Parlamentul a aprobat Direcțiile strategice ale activității din sfera științei și inovării pentru anii 2006-2010:

1. Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene.

2. Valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltare durabilă.

3. Biomedicina, farmaceutica, menținerea și fortificarea sănătății.

4. Biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară.

5. Nanotehnologii, inginerie industrială, produse și materiale noi.

6. Eficientizarea complexului energetic și asigurarea securității energetice, inclusiv prin folosirea resurselor renovabile.

A fost constituit Consiliul de expertizare a tuturor proiectelor.

Alocarea mijloacelor de la buget se face prin concursul proiectelor de cercetare, transfer tehnologic și individuale.

Pentru susținerea rezultatelor de performanță au fost majorate premiile Academiei de Științe a Moldovei. Suntem la ediția a patra a concursului organizat împreună cu Banca de economii pentru premiile „Savantul anului”, „Inovatorul anului”, „Cel mai tânăr cercetător al anului”.

La realizarea dezideratului **Modernizarea și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a Academiei**, pe parcursul anului 2004 am evaluat și am luat la evidență baza materială și potențialul uman. A fost creat Fondul de susținere a științei.

În Program am stipulat **Dezvoltarea unor programe aplicative, inovaționale și de transfer tehnologic**.

Conform Codului, prin Agenția de inovare și transfer tehnologic deja de doi ani se implementează proiecte finanțate de la buget și de la agenți economici în proporție de 60 la 40 procente.

A fost fondat primul parc tehnologic și primul incubator.

Rezultatele științei, după cum se știe, au nevoie de validare și recunoaștere internațională. Eu am propus în 2004 să amplificăm **Integrarea unităților de cercetare ale Academiei cu cele internaționale**. Pe parcurs au fost încheiate noi acorduri cu Acemiile de științe din Muntenegru, Turcia, China, cu FCFR și RCUR, cu FC din Bielorusia.

În anii 2004-2007 în cadrul MRDA au fost derulate sau se derulează 30 de programe de proiecte în valoare de peste 6,2 milioane \$, FP6 – 19 proiecte, cu INTAS – 12 proiecte, cu FCFR – 44 proiecte, FCUR- 5 proiecte, STCU - 5.

S-a intensificat colaborarea cu NATO, este perfectat pentru semnare Acordul cu Ministerul educației și cercetărilor din România.

În Program constatam că nu vom avea sorți de izbândă fără **Informatizarea științei și a societății**. La acest capitol s-au realizat următoarele:

A fost construită prima tranșă a bibliotecii cu acces la internet;

A crescut capacitatea rețelei academice de internet;

Au fost valorificate 1,5 mln. lei pentru lărgirea și deservirea rețelei informaționale interne;

S-a purces la editarea revistei *Akademios*, s-a făcut ordine în revistele științifice;

Se editează serialul de carte *Academica*.

M-a preocupat și **Creșterea prestigiului savantului, ridicarea autorității și responsabilității membrilor Academiei în societate**.

Membrii Academiei de Științe a Moldovei sunt acum membri ai colegiilor ministerelor.

A fost emisă o circulară prin care se acceptă accesul liber al membrilor Academiei în organele publice.

Academia de Științe a Moldovei, în calitate de consultant al Guvernului, a expertizat și a avizat peste 1200 de acte normative.

Avem acorduri de colaborare cu câteva ministere.

În urma optimizării n-a fost închisă nicio școală academică.

Știința fără tineret nu are viitor. În agenda zilnică pe parcursul perioadei respective a figurat **Pre-gătirea cadrelor de înaltă calificare și atragerea tineretului talentat**.

- S-a fondat CIUPP;

- Au crescut de 2-3 ori bursele pentru doctoranzi;

- Au fost instituite 20 burse de excelență ale guvernului și 10 burse nominative;

- În 2006-2007 au fost alocate prin concurs granturi pentru 100 de tineri anual;

- A fost elaborat un nou regulament de admitere la doctoratură.

Am susținut realizarea **Cooperării și integrării științei cu învățământul** prin:

- practica studenților, teze de licență, masterat și doctorat;

- organizarea congreselor, conferințelor, simpozioanelor, seminarelor științifice;

- promovarea membrilor Academiei în calitate de profesori și președinți ai comisiilor de stat la universități, concursuri pe obiecte. Bunăoară, numai în noiembrie 2007 au fost recenzate 22 de lucrări prezentate la concursul tinerilor cercetători din municipiu;

- elaborarea și editarea în comun a manualelor, compendiilor, dicționarelor, analelor științifice.

Activitatea mea de 4 ani ca președinte al A.Ș.M., cercetător și profesor universitar s-a soldat cu următoarele:

Am participat la elaborarea cadrului normativ:

- 1.Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova;

- 2.Strategia de dezvoltare a industriei pe perioada până în anul 2015;

3.Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar pe perioada anilor 2006-2015;

4.Legea cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare;

5.Programul Național de utilizare a surselor regenerabile de energie până în anul 2010.

În anii 2004 -2008 am fost conducător al Programului de stat „Prelucrarea și utilizarea deșeurilor din industria vinicolă, precum și obținerea produselor noi”.

Am ținut prelegeri la chimia ecologică pentru studenții de la Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică a Universității de Stat din Moldova.

În perioada de referință am organizat:

1.Ediția a treia a Simpozionului Internațional în Chimia Ecologică (2005);

2.Ședința jubiliară ”60 de ani de la fondarea primelor instituții academice din țară” (2006);

3.Conferința Internațională „Ipsilanti, Filipidis – protagoniști ai istoriei moldo-grecești” (2006);

4.Conferința științifică „15 ani de independență a Republicii Moldova” (2006);

5.Șase Ședințe ale Clubului Național „Parteneriat pentru Știință și Business” (2005-2007);

6.Conferința Internațională a Academiiilor de Științe din Europa de Est și de Sud-Est „Știința globală și politicile naționale: rolul academiilor” (2007).

Sunt membru al colegiilor redacționale ale revistelor „CLEAN - Soil, Aer, Water” (Germania), „Himnia i tehnologia vodî (Ucraina)”, «Environmental Engineering and Management Journal» (România), “Chemistry Journal of Moldova” (Moldova). Se încheie editarea colecției “Lumea animală a Moldovei” (4 volume) și “Lumea vegetală a Moldovei” (4 volume), inițiată de mine. A fost fondată Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, seria de carte „Academica”.

Activitatea științifică și editorială în anii 2004-2007:

Sunt autor și coautor a 10 monografii, 138 de articole și 54 teze, 43 de brevete.

O parte din rezultatele activității mele au fost apreciate cu:

Titlul “Savantul Anului” (2005);

“Medalia de Aur pentru Eminente Servicii aduse Cauzei Progresului”, Bruxelles;

Titlul Onorific de Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți;

Titlul Onorific de Doctor Honoris Causa al Academiei de Studii Economice a Moldovei;

Ordinul „Meritul Cultural” al României;

Medalia „În slujba Patriei”;

Membru de Onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești», România;

Membru de Onoare al Academiei de Științe și Arte din Muntenegru;

Membru de onoare al Academiei Române;

Ordinul „Gloria Muncii” (2007);

Premiul internațional „Socrate”, Oxford, Marea Britanie.

Și acum Vă propun să aruncați o privire asupra unor subiecte din **PROGRAMUL DE ACTIVITATE A ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI PENTRU ANII 2008-2013**.

În calitate de candidat la postul de președinte, voi propune Asamblei următorul **obiectiv principal al comunității științifice pentru anii 2008-2013: Sporirea contribuției comunității științifice din țară la dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere**. Aceasta presupune:

1.Perfecționarea cadrului legislativ-normativ și ajustarea lui la standardele europene și internaționale;

Racordarea legislației naționale din sfera științei și inovării la prevederile aquis-ului european în domeniul cercetării și inovării;

Modificarea Codului cu privire la știință și inovare în contextul Codului educației, altor acte normative;

Elaborarea unor noi regulamente pentru asigurarea cadrului legal de implementare a legilor și hotărârilor de Guvern.

2.Sporirea rolului Academiei de Științe a Moldovei în calitate de consultant științific al autorităților publice. În acest scop se prevede:

Avizarea actelor normative;

Participarea comunității științifice din țară la elaborarea Strategiilor sectoriale și planurilor aferente lor;

Desemnarea academicienilor, membrilor Asamblei, în calitate de membri ai colegiilor ministerelor, altor autorități publice centrale și ai comisiilor guvernamentale.

Conlucrarea cu autoritățile publice în baza principiilor transparenței și avantajului reciproc.

3.Elaborarea Acordului de parteneriat pentru anii 2009-2012.

Stipularea competențelor și prerogativelor Academiei de Științe a Moldovei în vederea promovării politicii statului în sfera științei și inovării, ținând cont de aspirațiile europene ale Republicii Moldova.

Dezvoltarea în continuare a unui mecanism eficient în relațiile cu Guvernul, bazat pe recunoașterea rolului decisiv al sferei de cercetare și inovare în procesul de dezvoltare durabilă a țării.

4.Desemnarea direcțiilor prioritare de cercetare pentru anii 2011-2015.

Un lucru este evident – o societate are sorți de izbândă în dezvoltarea sa numai dacă se bazează pe cunoaștere. De aceea, pentru perioada următoare vom face propunerile de rigoare în funcție de solicitările Guvernului și pornind de la rezultatele implementării celor 6 direcții aprobate în prezent: edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene; valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltare durabilă; biomedicina, farmaceutica, menținerea și fortificarea sănătății; biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară; nanotehnologii, inginerie industrială, produse și materiale noi; eficientizarea complexului energetic și asigurarea securității energetice, inclusiv prin folosirea resurselor renovabile.

5. Atingerea nivelului suficient de finanțare a sferei științei și inovării.

Vom stipula în Acord sporirea finanțării instituțiilor din sfera științei și inovării de la buget pe ani aparte până la atingerea în anul 2011 a cotei de 1% din PIB.

6. Atragerea finanțelor suplimentare pentru sfera științei și inovării.

Totodată, noi trebuie să atragem mijloace suplimentare în sfera științei și inovării prin contracte de comercializare a rezultatelor obținute și de efectuare a unor cercetări la comanda agenților economici.

Vom continua conlucrarea cu organisme internaționale în vederea atragerii unor fonduri suplimentare.

Transferul rezultatelor științifice în practică va avea drept scop consolidarea Academiei de Științe a Moldovei în calitate de forță motrice a economiei bazată pe cunoaștere.

7. Sporirea salariilor, indemnizațiilor colaboratorilor din sfera științei și inovării.

Către anul 2013 ne propunem să sporim indemnizațiile cercetătorilor: pentru doctori – 500 lei, doctori habilitați – 1000 lei, membri-corespondenți – 2000 lei, membri titulari – 3000 lei.

Vom diversifica remunerarea cercetătorilor din contul proiectelor realizate în cadrul programelor de stat, din contul valorificării rezultatelor cercetării, antrenării cercetătorilor în noile forme de organizare a transferului tehnologic.

8. Optimizarea structurii instituțiilor din cercetare.

Este mare luxul de a satisface curiozitățile de dragul cercetării. În conformitate cu rezultatele îndeplinirii tuturor proiectelor și în urma acreditării instituțiilor din sfera științei și inovării vor fi promovate structurile, care și-au dovedit eficiența și au demonstrat că statul are nevoie de ele. În acest context, se va pleda pentru flexibilitate și mobilitate la evaluarea tematicii de cercetare din instituții; vor fi aprobate temele de

cercetare de care are nevoie țara și rezultatele cărora sunt solicitate de societate.

Din perspectiva integrării sferei științei și inovării din Republica Moldova în comunitatea științifică europeană noi iminent avem nevoie de indici comparabili, identici cu ai ei. De aceea, este necesară:

Implementarea *Eurostat*-ului în vederea eficientizării activității din sfera științei și inovării;

Înființarea Institutului societății informaționale;

Deschiderea filialelor Grădinii Botanice la Bălți și Cahul;

Înființarea parcului tehnologic-incubator științific „Agricultura ecologică”;

Extinderea Bibliotecii Științifice Centrale „A.Lupan” prin construcția blocului al doilea.

9. Informatizarea comunității științifice din țară.

Modernizarea rețelei informaționale.

Elaborarea sistemului informațional automatizat „Potențialul științific al Republicii Moldova”.

10. Procurarea echipamentului nou pentru dotarea laboratoarelor și modernizarea bazei de cercetare.

Conform Codului, 20% din alocațiile bugetare urmează să fie îndreptate cu strictețe la îmbunătățirea condițiilor de cercetare (procurarea echipamentului, asigurarea cu internet, reparația încăperilor).

11. Promovarea imaginii cercetătorilor și rezultatelor muncii lor în societate.

Lansarea colecției „Personalități notorii”.

Lansarea colecției „Rezervațiile științifice”.

Înființarea activității instituției de cercetare „Editura enciclopedică”.

Continuarea editării volumelor din Colecția „Academica”.

Deschiderea Muzeului Științei.

Desfășurarea în continuare a ciclurilor de emisiuni TV despre comunitatea științifică și publicarea articolelor relevante în acest sens în presa națională și internațională.

Dezvoltarea dialogului cu societatea civilă, popularizarea rezultatelor științifice în toate păturile populației, inclusiv și în rândurile generației tinere.

Creșterea prestigiului carierei profesionale în cercetare și promovarea cazurilor de succes.

12. Constituirea și punerea în funcțiune a clusterului educațional al Academiei de Științe a Moldovei.

Darea în exploatare a Liceului Teoretic Academic cu începerea procesului de învățământ din toamna anului 2008.

Construcția campusului Universității Academice.

Înscrierea la studiile de masterat în știință și doctorat din toamna anului 2008 în cadrul Universității Academice.

Implementarea unui sistem de perfecționare și reciclare a cadrelor de cercetători și didactice din țară în baza instituțiilor academice de cercetare.

Crearea condițiilor pentru menținerea tinerilor cercetători în țară prin promovarea unor perspective clare de viitor pentru aceștia.

13. Acordarea unor înlesniri pentru cercetători în vederea soluționării problemelor lor sociale la compartimentul spațiu locativ.

Construcția unui cămin pentru doctoranzi și a unui cămin pentru studenți și masteranzi.

Construcția prin ipotecă a câtorva blocuri de locuit pentru diferite categorii de cercetători din mun. Chișinău.

14. Academia de Științe a Moldovei și comunitatea științifică internațională: noi oportunități în contactele bilaterale și multilaterale.

Sporirea participării în spațiul european de cercetare prin:

Semnarea unui protocol cu Comisia Europeană în domeniul științei și tehnologiei;

Creșterea mobilității cercetătorilor în statele membre ale UE;

Continuarea stabilirii relațiilor de colaborare cu Fundațiile Internaționale de susținere a științei;

Lansarea programelor de proiecte comune cu instituțiile similare din spațiul sud-est european;

Consolidarea participării A.Ș.M. la activitatea organizațiilor internaționale de profil;

Creșterea vizibilității internaționale a A.Ș.M. prin

desfășurarea unei campanii de promovare a realizărilor științifice peste hotare.

15. Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare: perfectarea sistemului de acreditare și atestare în vederea stimulării rezultatelor de performanță.

1. Acreditarea trebuie efectuată în baza indicilor statistici, introduși începând cu 2006, indici racordați la EUROSTAT.

2. Modificarea regulamentului pentru efectuarea studiilor la doctorantură și post-doctorantură cu excluderea competitorilor și studiilor prin corespondență.

3. Reevaluarea conținutului revistelor științifice recenzate.

4. Pentru a asigura protejarea rezultatelor cercetărilor considerăm inoportună plasarea pe portalul CNAA a textelor integrale a tezelor de doctor și doctor habilitat.

16. Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală: contribuții la dezvoltarea durabilă a țării.

1. Asigurarea protecției proprietății intelectuale prin perfectare în continuare a cadrului legislativ.

2. Promovarea rezultatelor cercetărilor științifice și comercializarea lor în vederea implementării.

3. Perfecționarea și completarea sistematică a bazei de date a rezultatelor științifice.

Realizarea acestor obiective va asigura științei o poziție prioritară, contribuția comunității științifice din țară la dezvoltare va fi considerabilă, iar recunoașterea rezultatelor pe plan internațional va facilita integrarea europeană a Republicii Moldova.

Participanții la trainingul "Oportunități de parteneriat în știință și business pentru tineri cercetători: schimb de experiență". Vadul-lui-Vodă, septembrie 2006